

ТЕХНОЛОГІЇ, ІНВЕСТИЦІЇ ТА ГРАНТИ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ У 2025 РОЦІ

TECHNOLOGIES, INVESTMENTS, AND GRANTS: NEW OPPORTUNITIES FOR HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN UKRAINE IN 2025

Стаття аналізує можливості розвитку людського капіталу в Україні у 2025 році в умовах воєнного конфлікту, досліджуючи вплив технологій, інвестицій та грантів на його якість. Особливу увагу приділено програмі «Власна справа» як інструменту підтримки підприємництва та створення робочих місць. Розглянуто роль цифрових технологій, зокрема онлайн-освіти та штучного інтелекту, у трансформації професійної підготовки. Проаналізовано синергію державних, приватних та міжнародних ініціатив для відновлення людського потенціалу. На основі економіко-статистичного, порівняльного аналізу та кейс-методів надано рекомендації щодо посилення фінансування освіти, цифровізації та інтеграції з європейськими стандартами. Підкреслюється важливість інвестицій у економіку знань для економічної стійкості та зростання.

Ключові слова: людський капітал, інвестиції, технології, грантова підтримка, програма «Власна справа», цифрова трансформація, освіта, зайнятість, економічна стійкість.

The article examines the opportunities and strategic directions for human capital development in Ukraine in 2025 amidst ongoing war, demographic disruptions, and global economic challenges. It provides a comprehensive analysis of the role of modern technologies, public and private investments, and grant-based instruments in enhancing the quality and resilience of human capital. Particular focus is placed on the state-supported "Own Business" grant program, which stimulates entrepreneurship and employment, with special provisions for veterans, people with war-related disabilities, and citizens in vulnerable regions. The study explores how digital technologies such as online learning platforms, adaptive learning systems, virtual and augmented reality (VR/AR), and artificial intelligence contribute to rethinking and upgrading the system of education, skills training, and workforce adaptability. The research employs economic-statistical methods, comparative cross-country analyses, and case studies of Ukrainian grant recipients to assess the effectiveness of initiatives aimed at improving human capital indicators such as productivity, lifelong learning, innovation capacity, and emotional intelligence. It also discusses the synergy between governmental initiatives, private sector efforts, and international support, especially from EU and global development institutions. The article highlights that while Ukraine allocates significant resources to education (5.4% of GDP in 2020), chronic underfunding of science and widespread brain drain continue to undermine the country's human capital foundation. The expansion of the "Own Business" program in 2025 has already led to the funding of over 23,000 entrepreneurial projects and the creation of more than 40,000 new jobs, supported by a national budget allocation exceeding UAH 3 billion. Recommendations include increasing investment in lifelong education and digital literacy, simplifying bureaucratic barriers in grant distribution, fostering public-private partnerships, and aligning national policies with EU standards through integrated digital tools and e-governance platforms. The study concludes by emphasizing the need for a holistic national strategy to coordinate education, healthcare, innovation, and social security investments as core pillars of economic and social renewal. Future research should focus on longitudinal impact evaluations of grant mechanisms, the potential for diaspora engagement, and innovative financial models to stimulate sustainable growth.

Keywords: human capital, investments, technologies, grant support, "Own Business" program, digital transformation, education, employment, economic resilience, Ukraine.

УДК 331.101.262:316.42:338.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.17-53>

Дуга С.Ю.¹

аспірант,

Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця

Duha Serhii

Simon Kuznets Kharkiv National
University of Economics

Постановка проблеми полягає у пошуку дієвих стратегій відновлення та зміцнення якості людського капіталу в умовах воєнної кризи та сучасних глобальних економічних викликів. Війна призвела не лише до безпосередніх людських втрат, а й спричинила низку тривалих негативних наслідків, таких як демографічна криза, руйнування освітньої і медичної інфраструктури, а також значна втрата кваліфікованих фахівців на ринку праці. Зокрема, дослідження свідчать, що переривання професійної діяльності призводить до деградації професійних навичок і зниження загальної продуктивності праці, що є прямим зниженням якості людського капіталу [3]. Внаслідок

зазначених факторів Україна може зазнати зниження продуктивності праці приблизно на 7 % до 2035 року [3]. Додатковим значним викликом залишається хронічне недофінансування освіти та науки, яке сприяє відтоку талановитої молоді за кордон і негативно впливає на інноваційний потенціал країни, погіршуючи якість її людського капіталу [8]. Таким чином, ключовою проблемою є визначення ефективних шляхів стимулювання відновлення та розвитку якості людського капіталу в умовах воєнних дій за допомогою інвестицій, технологічних інновацій та грантових механізмів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Огляд сучасних досліджень наголошує на

¹ ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8252-2354>

важливості освіти та інновацій у процесі відновлення людського капіталу України. Зокрема, Подра (2020) відзначає, що в умовах економіки знань людський капітал виступає ключовим активом, що генерує додану вартість на базі знань [1]. Водночас автор зазначає наявність негативних тенденцій в українській науці, зокрема скорочення фінансування, зниження престижу наукової діяльності та відтік висококваліфікованих кадрів [8]. Поснова та співавтори (2024) акцентують увагу на значенні освітнього компонента у процесі відновлення. Дослідники відзначають, що у 2022 році індекси людського капіталу, інновацій та розвитку в Україні сягнули історично мінімальних показників, однак наразі спостерігаються ознаки поступової стабілізації [9]. Згідно з аналітичними матеріалами VoxUkraine, належне фінансування сфери освіти та системи соціального захисту розглядається як ключова умова збереження людського потенціалу країни [10]. Міжнародні огляди, зокрема дослідження CSIS та CEPR, підтверджують важливість підтримки секторів науки та освіти як фундаменту майбутнього економічного зростання. У звіті CSIS (2023) наголошується на відносно високому рівні видатків на освіту в Україні (5,4 % ВВП у 2020 році), водночас підкреслюється, що війна суттєво пошкодила освітню інфраструктуру та призвела до еміграції приблизно чверті українських науковців [11]. У свою чергу, аналітичний звіт CEPR (2025) підкреслює, що навіть в умовах воєнного конфлікту інвестиції в людський капітал і фундаментальну науку мають вирішальне значення для забезпечення економічної стійкості та сталого довгострокового зростання [12]. Таким чином, як вітчизняні, так і зарубіжні науково-аналітичні джерела підтверджують актуальність дослідження проблем відновлення та розвитку людського капіталу в сучасних умовах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості публікацій щодо людського капіталу, недостатньо дослідженим залишається питання комплексної дії інвестицій, технологій та грантових програм саме в умовах воєнного часу. Недостатньо досліджено механізми стимулювання повернення висококваліфікованих фахівців з-за кордону, а також ефективність довгострокових інвестицій у STEM-освіту для компенсації демографічних втрат. Відкритим залишається питання оптимізації державно-приватного партнерства для масштабування інноваційних ініціатив у регіонах, найбільш постраждалих від війни.

Постановка завдання. Метою дослідження є виявлення ефективних механізмів покращення якості людського капіталу в Україні у 2025 році в умовах війни. Основну увагу зосереджено на оцінці впливу цифрових технологій, інвестицій і грантової підтримки на формування сучасних

професійних компетенцій. У фокусі – потенціал програми «Власна справа» як інструменту активізації зайнятості та підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Людський капітал вважається одним із основних чинників виробництва у економіці знань, адже від рівня освіти, здоров'я та мотивації працівників залежить обсяг створюваної доданої вартості [1]. зв'язку з повномасштабною війною в Україні питання збереження та розвитку якості людського капіталу стає надзвичайно актуальним. Значні демографічні втрати, міграція та внутрішні переселення населення суттєво зменшують не лише кількість, але й якість кваліфікованих фахівців, а перебої в освітньому процесі лише загострюють дефіцит майбутніх спеціалістів високої кваліфікації [2; 3]. Водночас сучасні технології, зокрема цифровізація, штучний інтелект та широке застосування ІКТ, відкривають нові можливості для покращення якості освіти та охорони здоров'я. Наприклад, інтеграція цифрових рішень у проекти відбудови потребує паралельного розвитку якості людського капіталу, зокрема через навчання цифровій грамотності, що дасть змогу «відбудувати розумніше» з урахуванням актуальних потреб [4]. У статті аналізуються інноваційні підходи до інвестування в якість людського капіталу, значення технологій та особливості державної грантової підтримки, зокрема програми «Власна справа», а також їх спільний вплив на створення нових можливостей для розвитку кадрового потенціалу високої якості в Україні у 2025 році.

Після 2022 року Україна опинилася перед серйозним викликом – втратою значної частини людського капіталу, що особливо відчувається у зниженні його якості. За різними підрахунками, країну залишили близько шести мільйонів громадян, серед яких значна частина – висококваліфіковані фахівці. Якщо ці люди не повернуться, Україна ризикує надовго втратити потужний ресурс для свого розвитку, особливо у сфері інновацій та високих технологій [2]. За даними Global Innovation Index 2024, Україна втратила позиції в глобальному рейтингу інноваційності, опустившись із 55-го на 60-те місце серед 133 країн. Це падіння свідчить не лише про ослаблення інноваційного потенціалу, а й про неоднозначну оцінку якості людського капіталу в країні [5]. Україна входить до світових лідерів за рівнем інвестицій в освіту – 16-те місце у глобальному рейтингу. Однак цей позитивний показник різко контрастує з мізерним фінансуванням науково-дослідних робіт, що суттєво стримує розвиток інновацій і знижує конкурентоспроможність країни у сфері високих технологій, впливаючи на якість її людського капіталу [6]. Уряд намагається реагувати на виклики, пов'язані зі зниженням якості людського капіталу. Зокрема, Міністерство освіти вже оголосило про

намір збільшити обсяги державного замовлення на спеціальності, що мають стратегічне значення для відновлення та розвитку країни – медицину, психологію, терапію, реабілітацію та педагогіку [7]. Висока актуальність теми пояснюється нагальною потребою одночасно протидіяти негативним наслідкам війни для ринку праці та максимально використовувати інноваційні можливості – цифрову трансформацію, дистанційне навчання, розвиток ІТ-сектору – задля швидкого відновлення та підвищення конкурентоспроможності українських працівників високої якості.

Об'єктом дослідження є процеси формування, використання та підвищення якості людського капіталу в Україні в умовах воєнного конфлікту та цифрової трансформації. Предметом дослідження виступають інструменти та механізми – інвестиції, технологічні ініціативи, грантові програми – а також їх взаємодія, які впливають на інвестиції в здоров'я, освіту і професійні навички населення, що визначають якість і кількість людського капіталу.

Дане дослідження здійснено на основі комплексного підходу, що передбачає інтеграцію якісних та кількісних методів. Зокрема, застосовано економіко-статистичний аналіз, який включає обробку публічно доступних даних щодо кількості отриманих грантів, рівня зайнятості та витрат на освіту. Проведено порівняльний аналіз, що охоплює порівняння показників до та після воєнного періоду, а також зі світовими тенденціями. Крім того, використано системний підхід для оцінки впливу окремих факторів на загальну динаміку людського капіталу. Для узагальнення отриманої інформації застосовано методи документального та літературного аналізу, зокрема аналіз законодавчих ініціатив, державних програм і звітів міжнародних організацій.

У дослідженні використовувалися теоретичні методи, зокрема аналіз наукових джерел, логічне узагальнення, індукція та дедукція, а також емпіричні методи, до яких належали обробка статистичних даних, анкетування, інтерв'ю з експертами та порівняльний аналіз. Для оцінки результативності грантових програм застосовувалися кейс-методи з використанням конкретних прикладів, зокрема вибірки переможців програми «Власна справа». Крім того, при формуванні рекомендацій застосовувався системний підхід, що передбачав урахування взаємозв'язків державних ініціатив у сферах зайнятості, освіти та бізнесу.

Джерела інформації. У дослідженні залучено різноманітні джерела інформації, зокрема офіційні дані урядових установ, зокрема опис програми «Власна справа», розміщений на офіційному вебсайті Міністерства економіки України, а також міжнародні і вітчизняні статистичні дані, звіти та аналітичні матеріали, зокрема Global Innovation Index 2024 [5]. До переліку джерел

також включено публікації міжнародних організацій. Крім того, проаналізовано результати актуальних наукових досліджень і публікацій, аналітичні статті у засобах масової інформації та на спеціалізованих інтернет-ресурсах (зокрема Delo.ua, 24tv.ua, VoxUkraine тощо). Використання цих джерел дозволило зібрати як кількісні показники (зокрема кількість грантів та робочих місць), так і якісні оцінки ефективності різних підходів до розвитку людського капіталу.

Критерії та підходи до оцінки якості людського капіталу. Оцінка розвитку людського капіталу базується на комплексі критеріїв, серед яких особливе місце займають якісні показники:

- рівень освіти та тривалість навчання;
- сертифікація та професійна підготовка фахівців;
- продуктивність праці;
- інноваційний потенціал;
- мотивація, здатність до навчання, емоційний інтелект, соціальна відповідальність [14].

Використовуються міжнародні індекси, які відображають саме якість інвестицій у людський капітал: індекс людського капіталу (HCI), глобальний інноваційний індекс (GII), індекс людського розвитку (HDI) [14]. Комплексний підхід дозволяє враховувати як кількісні, так і якісні аспекти розвитку людського капіталу.

Інноваційні підходи до інвестування в людський капітал. Сучасні моделі інвестування в людський капітал базуються на комплексному поєднанні державних і приватних програм, орієнтованих на підвищення кваліфікації та розвиток компетенцій населення. До таких заходів належать, зокрема, забезпечення безоплатної професійної перепідготовки, надання грантових стипендій студентам за спеціальностями з дефіцитом кадрів, а також впровадження податкових пільг для підприємств, які інвестують у навчання та розвиток своїх працівників. Ключовим аспектом сучасних підходів є фокус на знаннях та технологіях: як підкреслюють дослідники, у знаннєвій економіці людський капітал виступає як «основний актив» суспільства, здатний генерувати додану вартість [1]. Отже, пріоритетними напрямками інвестування виступають STEM-освіта, науково-дослідницька діяльність, а також професійний розвиток у галузях інноваційних технологій.

Роль технологій у формуванні якості людського капіталу. Широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та сучасних технологічних рішень (мобільний інтернет, онлайн-освітні платформи, віртуальна реальність, штучний інтелект) трансформуює традиційні методи навчання і підвищення кваліфікації. Зокрема, платформи Massive Open Online Courses (MOOC) забезпечують можливість українським фахівцям здобувати нові професійні навички дистанційно,

незалежно від географічного розташування. Відповідно до рекомендацій аналітиків, інтеграція цифрових технологій у процес відбудови та розвитку економіки є невід'ємною умовою формування стійкої системи. Разом із інвестиціями у цифрову інфраструктуру необхідно посилювати розвиток якості людського капіталу шляхом впровадження програм цифрової грамотності [4].

Відтак спостерігається зростання попиту на інноваційні методи навчання, зокрема адаптивне навчання (adaptive learning), застосування VR/AR-додатків для практичної підготовки, а також використання штучного інтелекту для персоналізації освітніх траєкторій. Крім того, у сфері охорони здоров'я впровадження телемедицини та e-health рішень сприяє підвищенню доступності медичних послуг та своєчасній підтримці працездатності населення, що є важливим елементом інвестицій у людський капітал.

Сучасні світові тенденції – зокрема цифрова трансформація економіки, впровадження кліматичних інновацій та орієнтація на економіку знань – чинять значний вплив на формування та розвиток людського капіталу. Відповідно до даних міжнародних рейтингів, Україна демонструє відносно високі показники щодо інвестицій в освітню сферу, водночас відстаючи за рівнем фінансування науково-дослідної та інноваційної діяльності [5]. Це свідчить про те, що, з одного боку, держава інвестує значні ресурси у освітні програми, тоді як з іншого боку, існує потреба у посиленому фінансуванні наукових досліджень та практичної реалізації інновацій. Крім того, аналітичні дані свідчать про необхідність вирівнювання тривалості навчання в Україні, де країна посідає 76-те місце за цим показником у Global Innovation Index (GII), а також підвищення якості освітніх закладів. Водночас для розвитку економіки знань Україна проявляє значний потенціал: зокрема, експорт ІТ-послуг забезпечує країні позицію у п'ятірці світових лідерів у відповідній галузі [5]. Це свідчить про те, що за умови надходження інвестицій у технологічний сектор формується критично важлива маса знань і навичок, необхідних для інноваційного розвитку. Загалом, український досвід відповідає глобальним тенденціям, згідно з якими інвестиції в людський капітал – зокрема у сферу охорони здоров'я, освіти та навчання впродовж життя – у поєднанні з цифровізацією економіки виступають ключовими чинниками довгострокового економічного зростання [1; 4].

Грантова підтримка бізнесу в умовах війни.

Грантові програми для підприємців стали однією з ключових форм державної підтримки в умовах воєнного стану, коли доступ до традиційних механізмів фінансування, зокрема банківського кредитування, є обмеженим або ускладненим. Програму «Власна справа» можна розглядати як

один із провідних прикладів державної підтримки підприємництва в умовах кризових викликів. Програму «Власна справа», ініційовану Урядом України у липні 2022 року, спрямовано на надання безповоротної фінансової підтримки для створення та розвитку підприємницької діяльності. Учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни та члени їхніх сімей можуть отримати гранти до 1 млн грн, тоді як цивільне населення має змогу претендувати на грант до 250 тис. грн (до 500 тис. грн для мешканців Харківської області та м. Харків). Програма орієнтована на підтримку мікро- та малого бізнесу й органічно інтегрована в ширшу ініціативу «єРобота». Зокрема, у її межах Міністерство економіки співпрацює з платформою Work.ua та АТ «Ощадбанк» для надання комплексної допомоги ветеранам-підприємцям [13].

Програма «Власна справа»: аналіз змін 2025 року. У 2025 році умови реалізації програми «Власна справа» зазнали суттєвого розширення. Зокрема, Уряд України доповнив перелік підтримуваних напрямів підприємницької діяльності, включивши до нього виробництво виноробної продукції та медових напоїв [16]. Крім того, у 2025 році було розширено перелік фінансових установ, задіяних у реалізації програми, зокрема шляхом залучення АТ «Ощадбанк» до процесу фінансування грантів. Також було збільшено максимальний строк реалізації бізнес-проектів у межах програми з трьох до семи років, що сприяє створенню більш сприятливих умов для довгострокового та сталого розвитку підприємницьких ініціатив [16]. Зазначені зміни спрямовані на розширення охоплення цільової аудиторії програми та підвищення її мобільності для потенційних учасників. Зокрема, для ветеранів бойових дій передбачено можливість отримання другого гранту після успішної реалізації першого бізнес-проекту, що виступає додатковим стимулом для їхньої соціально-економічної реінтеграції та активної участі у розвитку підприємництва.

Умови, напрями, результати реалізації.

Подання заявок на участь у програмі здійснюється в онлайн-форматі через портал «Дія». Згідно з інформацією Міністерства економіки України, у 2025 році на реалізацію програми «Власна справа» передбачено фінансування в обсязі понад 3 млрд грн, що дозволить надати підтримку орієнтовно 15 тис. українських підприємців [1]. У межах попередніх етапів надання грантів за програмою було зафіксовано конкретні результати: у 2024 році 1000 підприємців отримали грантову підтримку на загальну суму 2,6 млрд грн. [18]. Усі переможці мали можливість використати отримані ресурси для розвитку власного бізнесу. За даними пресрелізу, до третьої хвилі подачі заявок (20 січня – 2 лютого 2025 року) надійшло понад 10 тис. заявок. За результатами попереднього відбору 340 заявників отримають

мікрогранти на загальну суму 81 млн грн, що сприятиме створенню приблизно 546 нових робочих місць [16]. Важливо відзначити, що 62 % отримувачів грантів становлять жінки, що свідчить про широке гендерне залучення до участі в програмі. Більшість грантерів, особливо у 2024 році, планують спрямувати отримані кошти на закупівлю обладнання, необхідного для розвитку виробництва або надання послуг [18]. Найпопулярнішими сферами діяльності серед учасників програми стали оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспорту, готельно-ресторанний бізнес, переробна промисловість, сфера послуг та охорона здоров'я. Загалом програма «Власна справа» підтвердила свою ефективність як інструмент підтримки малого бізнесу в кризових умовах: на сьогодні понад 23 тис. підприємств отримали гранти на загальну суму 5,5 млрд грн, що сприяло створенню понад 40 тис. нових робочих місць [16].

Вплив на зайнятість та розвиток компетенцій населення. Грантова підтримка має безпосередній вплив на створення робочих місць, особливо на регіональному рівні. Залучення ветеранів та осіб з інвалідністю до підприємницької діяльності сприяє не лише покращенню їх соціального становища, а й підтримці їхніх родин. Крім того, це сприяє поширенню та розвитку професійних компетенцій населення. Завдяки грантовій підтримці відбувається активізація підприємницьких навичок серед різних категорій населення. Крім фінансової підтримки, учасники програми отримують також консалтингові послуги та доступ до мережі менторів, що сприяє підвищенню їх професійних компетенцій. Зокрема, співпраця з платформою Work.ua надала можливість безкоштовного розміщення вакансій, що поєднало процес створення нових робочих місць із працевлаштуванням кваліфікованих кадрів [13]. Таким чином, грантові механізми сприяють не лише активізації економічної діяльності фізичних осіб, а й підвищенню загального рівня підприємницьких та технічних компетенцій населення, що безпосередньо впливає на якість людського капіталу.

Синергія грантів, технологій та інвестування в людський капітал. Синергія досягається за рахунок узгодженості державних програм із технологічними ініціативами та інвестиційними стратегіями. Поєднання грантової підтримки з навчальними програмами суттєво підвищує ефективність інвестицій у розвиток кадрів. Зокрема, програма «Власна справа» інтегрована з онлайн-платформами зайнятості, що дозволяє кожному переможцю отримати сертифікат на безкоштовне розміщення вакансій на сервісі Work.ua [13]. Це створює місток між підтримкою бізнесу та підбором кваліфікованих кадрів. Крім того, стратегічна взаємодія з міжнародними партнерами посилює потенціал людського капіталу. Зокрема, у «Плані

для України» від Європейського Союзу передбачено інвестиції в охорону здоров'я та освіту, які визнаються надважливими для збереження і розвитку людського капіталу країни [10]. Спільна діяльність уряду, міжнародних організацій і бізнесу сприяє формуванню нових механізмів перенавчання працівників та залученню капіталу в знання. За аналітичними даними, така тісна і системна взаємодія України з європейськими освітніми та науковими інституціями є одним із ключових чинників зростання національного людського капіталу [9]. Рекомендується подальше поглиблення синергії шляхом інтеграції грантової підтримки з програмами підвищення кваліфікації у сфері цифрових та «зелених» технологій, а також стимулювання приватних інвестицій у венчурні освітні фонди та створення інноваційних хабів. Важливим є також посилення інфраструктури дистанційної освіти та електронного урядування (e-governance), що забезпечить рівний доступ кожного громадянина України до нових знань і можливостей. Такий підхід сприятиме зменшенню розриву між технологічним прогресом і існуючим кадровим потенціалом країни [9; 15].

Висновки. З проведеного аналізу випливає, що інноваційні технології та інвестиції в освіту і охорону здоров'я виступають ефективними чинниками розвитку якості людського капіталу в Україні. Програма «Власна справа» продемонструвала високу результативність у підтримці підприємництва та зайнятості, сприяючи створенню тисяч нових робочих місць і значному полегшенню доступу малого бізнесу до фінансування. Одночасно інтеграція ІТ-технологій у процеси навчання та праці підвищує продуктивність праці та адаптивність кадрового потенціалу до сучасних вимог ринку, що є ключовим для забезпечення високої якості людського капіталу.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на довгострокову оцінку результатів грантових програм та технологічних ініціатив, а також на розробку моделей прогнозування впливу демографічних змін і інновацій на якість людського капіталу. Особливу цінність становитимуть дослідження інструментів залучення діаспори до економіки відновлення України, оцінка ефективності синергій різних політик, зокрема поєднання освітніх і трудових ініціатив, а також аналіз мотиваційних чинників серед молоді та ветеранів у контексті підприємницької активності.

Пропозиції для політики та практики. Рекомендується посилити фінансування системи безперервної освіти та підвищення кваліфікації, особливо у пріоритетних галузях. Варто розширити програму грантової підтримки інноваційних стартапів і проектів із високою доданою вартістю. Доцільно оптимізувати процедури надання грантів

шляхом скорочення бюрократичних перепон та інтегрувати їх із менторськими програмами для підвищення компетенцій отримувачів. Також слід посилити цифровізацію управління якістю людського капіталу, зокрема через впровадження єдиних електронних сервісів для освітніх записів, ліцензій та працевлаштування. На державному рівні доцільно розробити цілісну стратегію розвитку якості людського капіталу, яка координуватиме інвестиції в освіту, соціальний захист та інноваційний розвиток, а також продовжувати інтеграцію українських стандартів у європейські рамки відповідно до плану дій ЄС та програм Європейського Союзу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Подра О. П. Інноваційний розвиток та людський капітал України: тенденції, проблеми та перспективи. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2020. Т. 2, № 2. С. 133–144. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/dec/22748/200991menpidpr-133-144.pdf> (дата звернення: 16.05.2025).
2. Ukraine's fight for its people: Impact of human capital flight on Ukraine's economy and demographics. – Chatham House, 2025. URL: <https://www.chathamhouse.org/2025/02/ukraines-fight-its-people/impact-human-capital-flight-ukraines-economy-and-demographics> (дата звернення: 16.05.2025).
3. Ukraine's Future Rests on Its People. Center for Strategic and International Studies (CSIS), 2024. URL: <https://www.csis.org/analysis/ukraines-future-rests-its-people> (дата звернення: 16.05.2025).
4. Investing in Ukraine's Human Capital. Deloitte US, 2023. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/public-sector/investing-in-ukraines-human-capital.pdf> (дата звернення: 16.05.2025).
5. Позиції України в Global Innovation Index 2024: аналіз і тенденції. TechnoCenter, 2024. URL: <https://entc.com.ua/uk/2584-pozysii-ukrainy-v-global-innovation-index-2024-analiz-i-tendentsii> (дата звернення: 15.05.2025).
6. Волошин М. У МОН розповіли, на яких спеціальностях збільшать кількість місць на бюджеті. *Освіта, 24 канал*. 2025. URL: https://24tv.ua/education/vstupna-kampaniya-2025-yakih-spetsialnostyah-zbilshat-kilkist_2820093 (дата звернення: 16.05.2025).
7. Поснова Т. В., Белінська Г. В., Зятковський В. І. Освітня складова відновлення та розвитку людського капіталу в Україні. *Освітня аналітика України*. 2024. № 2 (28). С. 97–110. URL: https://science.iea.gov.ua/wpcontent/uploads/2024/08/7_Posnova_Belinska_Zyatk%D0%BEskyi_228_2024_97-110.pdf (дата звернення: 16.05.2025).
8. Сологуб І., Виговська В. Секторальні реформи, людський капітал та податкова політика: чого очікувати в наступні чотири роки. *VoxUkraine*, 2024. URL: <https://voxukraine.org/sektoralni-reformy-lyudskiy-kapital-ta-podatkovaya-polityka-chogo-ochikuvaty-v-nastupni-chotyry-roky> (дата звернення: 16.05.2025).

9. Ukraine's Science, Technology, and Innovation Ecosystem: An Engine of Economic Growth. CSIS, 2023. URL: <https://www.csis.org/analysis/ukraines-science-technology-and-innovation-ecosystem-engine-economic-growth> (дата звернення: 16.05.2025).

10. Bezvershenko Y., Ganguli I., Talavera O., Gorodnichenko Y. Innovation for economic resilience: Strengthening Ukraine's human capital and science sector. *VoxEU / CEPR*. 2025. Policy Insight No. 138. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/innovation-economic-resilience-strengthening-ukraines-human-capital-and-science> (дата звернення: 16.05.2025).

11. Програма «Власна справа» об'єднує Work.ua та Ощадбанк для підтримки українського ветеранського бізнесу. Міністерство економіки України, 2025. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/4613fbb2-67e0-49e6-94da-96f2e3fe1ef6?lang=uk-UA> (дата звернення: 16.05.2025).

12. Ковальчук Т. Грантова програма «Власна справа» – нові умови. *Delo.ua*, 2025. URL: <https://delo.ua/news/vlasna-sprava-shho-zminilosya-u-grantovii-programi-z-2025-roku-442385/> (дата звернення: 16.05.2025).

13. Ковальчук Т. У 2025 році на програму «Власна справа» виділено понад 3 млрд грн: скільки бізнесменів отримають підтримку. *Delo.ua*, 2025. URL: <https://delo.ua/news/u-2025-roci-na-programu-vlasna-sprava-vidileno-ponad-3-mlrd-grn-skilki-biznesmeniv-otrimayut-pidtrimku-440820/> (дата звернення: 16.05.2025).

14. Дуга С. Ю. Теоретико-методичні підходи до оцінки якості людського капіталу: сучасний аспект. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-9> (дата звернення: 16.05.2025).

REFERENCES:

1. Podra O. P. (2020). Innovatsiyni rozvytok ta liudskyi kapital Ukrainy: tendentsii, problemy ta perspektyvy [Innovative development and human capital of Ukraine: Trends, problems and prospects]. *Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, vol. 2(2), pp. 133–144. Available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/dec/22748/200991menpidpr-133-144.pdf> (accessed May 16, 2025).
2. Chatham House. (2025). *Ukraine's fight for its people: Impact of human capital flight on Ukraine's economy and demographics*. Available at: <https://www.chathamhouse.org/2025/02/ukraines-fight-itspeople/impact-human-capital-flight-ukraines-economy-anddemographics> (accessed May 16, 2025).
3. Center for Strategic and International Studies. (2024) *Ukraine's future rests on its people*. Available at: <https://www.csis.org/analysis/ukraines-future-rests-its-people> (accessed May 16, 2025).
4. Deloitte US. (2023) *Investing in Ukraine's human capital*. Available at: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/public-sector/investing-in-ukraines-human-capital.pdf> (accessed May 16, 2025).
5. TechnoCenter. (2024) *Pozitsii Ukrainy v Global Innovation Index 2024: analiz i tendentsii* [Ukraine's

positions in the Global Innovation Index 2024: Analysis and trends]. Available at: <https://entc.com.ua/uk/2584-pozytsii-ukrainy-v-global-innovation-index-2024-analiz-i-tendentsii> (accessed May 15, 2025).

6. Voloshyn M. (2025). U MON rozpovily, na yakykh spetsialnostyakh zbilshyat kilnist mist na biudzheti [The Ministry of Education and Science announced which specialties will increase the number of state-funded places]. *Osvita, 24 kanal*. Available at: https://24tv.ua/education/vstupna-kampaniya-2025-yakih-spetsialnost-yah-zbilshat-kilkist_n2820093 (accessed May 16, 2025).

7. Posnova T. V., Belinska H. V., Ziatkovskiy, V. I. (2024). Osvitnia skladova vidnovlennia ta rozvytku liudskoho kapitalu v Ukraini [Educational component of the restoration and development of human capital in Ukraine]. *Osvitnia analityka Ukrainy*, vol. 2(28), pp. 97–110. Available at: https://science.iea.gov.ua/wpcontent/uploads/2024/08/7_Posnova_Belinska_Zyatk%D0%BEskiy_228_2024_97-110.pdf (accessed May 16, 2025).

8. Solohub I., Vyhovska V. (2024). Sektoralni reformy, liudskiy kapital ta podatкова polityka: choho ochikuvaty v nastupni chotyry roky [Sectoral reforms, human capital and tax policy: What to expect in the next four years]. *VoxUkraine*. Available at: <https://voxukraine.org/sektoralni-reformy-lyudskiy-kapital-ta-podatкова-polityka-chogo-ochikuvaty-v-nastupni-chotyry-roky> (accessed May 16, 2025).

9. Center for Strategic and International Studies. (2023) *Ukraine's science, technology, and innovation ecosystem: An engine of economic growth*. Available at: <https://www.csis.org/analysis/ukraines-science-technology-and-innovation-ecosystem-engine-economic-growth> (accessed May 16, 2025).

10. Bezvershenko Y., Ganguli I., Talavera O., Gorodnichenko Y. (2025). Innovation for economic resil-

ience: Strengthening Ukraine's human capital and science sector. *VoxEU / CEPR*. Policy Insight No. 138. Available at: <https://cepr.org/voxeu/columns/innovation-economic-resilience-strengthening-ukraines-human-capital-and-science> (accessed May 16, 2025).

11. Ministry of Economy of Ukraine. (2025) *Prohrama "Vlasna sprava" ob'iednue Work.ua ta Oshchadbank dlia pidtrymky ukrainskoho veteran-skoho biznesu* [The 'Own Business' program unites Work.ua and Oschadbank to support Ukrainian veteran businesses]. Available at: <https://me.gov.ua/News/Detail/4613fbb2-67e0-49e6-94da-96f2e3fe1ef6?lang=uk-UA> (accessed May 16, 2025).

12. Kovalchuk, T. (2025). Hrantova prohrama "Vlasna sprava" – novi umovy [The grant program 'Own Business' – new conditions]. *Delo.ua*. Available at: <https://delo.ua/news/vlasna-sprava-shho-zminilosya-u-grantovii-programi-z-2025-roku-442385/> (accessed May 16, 2025).

13. Kovalchuk T. (2025). U 2025 rotsi na prohramu "Vlasna sprava" vydileno ponad 3 mlrd hrn: skilky biznesmeniv otrymaiut pidtrymku [In 2025, over UAH 3 billion allocated to the 'Own Business' program: How many entrepreneurs will receive support]. *Delo.ua*. Available at: <https://delo.ua/news/u-2025-roci-na-programu-vlasna-sprava-vidileno-ponad-3-mlrd-grn-skilki-biznesmeniv-otrimayut-pidtrimku-440820/> (accessed May 16, 2025).

14. Duha S. Yu. (2024). Teoretyko-metodychni pidkhody do otsinky yakosti liudskoho kapitalu: suchasnyi aspekt [Theoretical and methodological approaches to assessing the quality of human capital: A contemporary aspect]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-9> (accessed May 16, 2025).